

**DEN NORSKE
LEGEFORENING**

Finansdepartementet

Postboks 8008 Dep

0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.: 17/1482

Dato: 02.05.2017

Høringssvar - NOU 2017:4 Delingsøkonomien - muligheter og utfordringer

Vi viser til NOU 2017:4 Delingsøkonomien – muligheter og utfordringer. Utredningen har vært til intern høring blant alle yrkesforeningene i Legeforeningen. Høringsuttalelsen er behandlet av Legeforeningens sentralstyre.

Generelt

Delingsøkonomiutvalget har pekt på de mange positive mulighetene delingsøkonomien representerer for norsk økonomi. Delingsøkonomien kan blant annet bidra til forenkling og bedre utnyttelse av eksisterende ressurser. Det kan friggi ressurser til andre formål, og kan ha positive konsekvenser for miljøet.

Etter Legeforeningens syn har imidlertid utvalget tatt for lett på de utfordringene delingsøkonomien representerer. Dette gjelder spesielt de konsekvenser delingsøkonomien kan ha for det norske arbeidslivet.

Arbeidslivet generelt

Den tradisjonelle arbeidsplassen har vært rammen for samarbeidet mellom lokale parter, som igjen danner grunnlag for tariffavtaler og partssamarbeidet på sentralt nivå, og som er blant det som utgjør kjernen i den norske arbeidslivsmodellen. Arbeidsplassen har viktige funksjoner, både som sosial arena for personers faglige og personlige utvikling, og for samfunnet generelt ved å bidra til fellesskap, tillit og samfunnskunnskap. En trygg arbeidsplass og et godt arbeidsmiljø er viktig for befolkningens helse og sikkerhet.

De fleste nye arbeidsplasser som baserer seg på nye digitale plattformer vil imidlertid ligge på siden av det organiserte arbeidslivet. Det kan svekke organisasjonsgraden og tariffavtaledekningen, skape ubalanse i trepartssamarbeidet og kan på sikt få store konsekvenser for vår velferd. Det er derfor svært viktig å ta vare på og videreutvikle det velorganiserte arbeidslivet vi har i Norge. Dette er et ansvar alle aktørene må ta - myndighetene, arbeidsgiverorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene.

Sett hen til hvor viktig trepartssamarbeidet er for den norske samfunnsmodellen, og at utredning av mulige konsekvenser for arbeidslivet er en så sentral del av utvalgets mandat, mener Legeforeningen at utvalget burde ha vært mye bredere sammensatt, med blant annet flere personer fra arbeidslivets hovedsammenslutninger og andre fagpersoner på

arbeidslivsområdet. Et bedre og bredere sammensatt utvalg ville kunne gitt andre, og betydelig grundigere svar, på mandatet enn det flertallet i delingsøkonomiutvalget nå har gitt. Etter Legeforeningens vurdering har flertallet tatt for lett på konsekvensene delingsøkonomien kan ha for det norske arbeidslivet.

Arbeidsmiljølovens begrepsapparat

Utvalgets flertall mener at det ikke er grunnlag for å foreslå endringer i arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep, at det ikke er grunn til å foreslå en ny kategori arbeidstakere med begrenset vern, og ser heller ikke behov for å sette ned et lovutvalg for å vurdere arbeidsmiljølovens begrepsapparat.

Legeforeningen er ikke enig i flertallets vurderinger, og slutter seg til forslaget fra en samlet norsk arbeidstakerside om at det må settes ned et lovutvalg for å vurdere arbeidsmiljølovens begrepsapparat.

Arbeidstakerbegrepet i dagens arbeidsmiljølov § 1-8 første ledd er grundig vurdert av utvalget i pkt. 5.2.1. Legeforeningen mener imidlertid at det er god grunn til å stille spørsmål ved om bestemmelsen er klar nok, og om den omfatter de tilbyderne i delingsøkonomien som har behov for vern som arbeidstakere. Dette er ikke tilstrekkelig utredet av utvalget.

Vi vil særlig peke på at det i flere av avtaleforholdene i delingsøkonomien vil kunne være tvil om tilbyderen vil omfattes av arbeidstakerbegrepet rettslig sett, samtidig som det ikke vil være tvil om at det foreligger et klart misforhold i styrke mellom tilbyderne og plattformene. Det vil derfor være lite realistisk å tro at mange tilbydere vil ha ressurser til å ta den risikoen det er å få avklart sin status gjennom å reise saker for domstolene. Selv om noen saker skulle bli prøvd for domstolene, er det stor grunn til å tro at delingsøkonomien vil produsere flere ulike typer avtaler der det vil være stor tvil om hvilken status tilbyderne har rettslig sett, selv om domstolene med tiden vil kunne avklare enkelte forhold.

Selv om utbredelsen av delingsøkonomien er relativt beskjeden i Norge i dag, har den potensial til å vokse raskt, og vil kunne omfatte mange flere arbeidstakere enn i dag. Sett hen til de alvorlige konsekvensene delingsøkonomien vil kunne ha for den norske arbeidslivsmodellen, mener Legeforeningen at det er viktig å være i forkant med å få avklart om dagens arbeidsmiljølov er tilstrekkelig tilpasset delingsøkonomien.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Utvalgets flertall ser ikke behov for ny regulering av HMS-forholdene, og begrunner det blant annet med at dagens regelverk i det vesentlige er begrunnet i et vernebehov for ansatte arbeidstakere.

Legeforeningen mener at utvalget ikke har utredet tilstrekkelig mulige HMS-konsekvenser av delingsøkonomien, og at vi derfor ikke har et godt nok grunnlag for å vurdere om det bør gjøres endringer i dagens HMS-regelverk eller ikke.

Dersom plattformene ikke har arbeidsgiveransvar, har heller ikke plattformene HMSansvar.

Da stilles det ingen krav til HMS-opplæring, systematisk risikovurdering, rutiner, forebygging, tilrettelegging osv. Den enkelte oppdragstaker må selv sørge for å arbeide under fullt forsvarlige forhold. Det er imidlertid ingen ting som tyder på at arbeidsoppgavene som utføres innenfor delingsøkonomien ikke er de samme som utføres i normale arbeidsforhold. Den samme helsefarlige eksponeringen vil derfor kunne oppstå. HMS-risikoen kan også bli

høyere fordi oppdragstakerne ikke får samme opplæring i HMS.

Sett hen til at den aktivitet som utføres av oppdragstakerne innenfor delingsøkonomien i stor grad er aktiviteter som tidligere ble utført av arbeidstakere, og det ofte vil være et klart misforhold i styrke mellom partene, er det god grunn til å stille spørsmål ved om oppdragstakerne kan klare å verne seg selv. Legeforeningen er bekymret for at en økning i andel som har frilansarbeid og selvstendig næringsdrivende innenfor delingsøkonomien vil føre til et svekket vern av helse gjennom dårligere arbeidsmiljø og sikkerhet.

Legeforeningen støtter derfor mindretallets uttalelser på side 76 om at det er behov for ytterligere utredning av mulige HMS-konsekvenser av delingsøkonomien:

"Et mindretall, medlemmet Tinnlund, viser til at utvalget ikke har bestilt egne, eksterne utredninger. Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) har imidlertid på eget initiativ gitt oppdrag om utredningsprosjekter om delingsøkonomi. En delrapport som er levert til ASD (Jesnes m.fl., 2016), viser at det er lite faktisk kunnskap om HMS-utfordringene i delingsøkonomien. I notatet framkommer det at flere av plattformene som er etablert i Norge, velger å ansette tilbyderne, slik at arbeidsrelasjonen ligner det øvrige arbeidslivet. Notatet viser blant annet til en rapport fra Arbeidstilsynet som begrunner sitt tilsynsbesøk med at de er spesielt opptatt av å gjennomføre tilsyn med nye virksomheter og virksomheter der det er mange unge arbeidstakere. Det er mye som tyder på at det er en høyere andel unge i delingsøkonomien enn det er ellers i arbeidslivet. Fordi mye framstår som nytt i delingsøkonomien, er det spesielt viktig å følge nøye med på utviklingen. Medlemmet Tinnlund mener derfor at det er hensiktsmessig å utrede HMS-konsekvenser i delingsøkonomien. Målet med en slik utredning er å ha oppdatert kunnskap som grunnlag for å vurdere om det er behov for endringer eller presiseringer i regelverket. En endring kan for eksempel bety å utvide eller presisere arbeidsmiljøloven § 2-2 slik at bestemmelsen også gjelder oppdragstakere som er tilknyttet digitalt, dvs. en plikt for plattformen til å sørge for at HMS blir ivaretatt for oppdragstakere selv om disse ikke oppholder seg fysisk hos virksomheten. "

Trygde- og pensjonsrettigheter for selvstendig næringsdrivende og frilansere

Utvalgets flertall anbefaler ingen endringer i selvstendig næringsdrivendes trygde- eller pensjonsrettigheter. Flertallet begrunner det blant annet med at selvstendig næringsdrivende ikke har dårligere rettigheter i folketrygden enn det innbetalingene i form av trygdeavgift og skatt fra denne gruppen gir grunnlag for.

Flertallets syn argumentasjon fremstår på dette punktet svært lettvinnt. Det er behov for en mer omfattende problemanalyse med synliggjøring av alternative modeller og kostnadsberegninger. Vi støtter derfor mindretallets vurdering av at det bør utredes nærmere om det er behov for endringer i blant annet pensjons- og trygdeordninger for selvstendig næringsdrivende og frilansere. Vil viser til dette fra mindretallets uttalelser på side 78 i utredningen:

"Med spesiell henvisning til punktene 5.5.5 og 5.5.6 peker mindretallet, medlemmene Mjåset og Tinnlund, på at det er en risiko for at mange av de som i framtiden vil jobbe som selvstendig næringsdrivende eller frilansere innenfor delingsøkonomien, vil kunne ha relativt lave inntekter. Inntektene til den enkelte vil være basert på etterspørsel i markedet og kan derfor bli svært uforutsigbare eller bortfalle helt i perioder. Det at det allerede i dag er et fåtall frilansere og selvstendig næringsdrivende som tegner frivillige forsikringsordninger, viser at det kan være nødvendig å se nærmere på om dagens ordninger er de beste også for framtiden. Disse medlemmene mener derfor det bør utredes nærmere om det er behov for

endringer i blant annet pensjons- og trygdeordninger for denne gruppen oppdragstakere. Hensikten bør være å forenkle og utjevne dagens forskjeller mellom oppdragstakere og ansatte arbeidstakere. Både Tankesmien Agendas perspektivnotat, Frilansere: Frihet og frykt (Agenda/Samfunnsviterne, 2016), og Menons rapport, Organisering av arbeidsliv (Grimsby m.fl., 2016), peker på flere endringer som bør utredes nærmere."

Med hilsen
Den norske legeforening

Geir Riise
generalsekretær

Lars Duvaland
avdelingsdirektør

saksbehandler: Espen Slettmyr

Dokumentet er godkjent elektronisk